

El carboneig

L'exemple del Montseny

Cèsar Gutiérrez i Perearnau
 Editorial Altafulla, Barcelona, 1996, 190 pàg.

Ressenyes

Rosa Serra i Sala

El manual sobre el carboneig gira a l'entorn de diversos eixos: l'aproximació històrica al carbó, l'evolució del combustible i el treball d'explotació del medi natural vinculat a la tradició més artesana.

L'autor fa un repàs cronològic ampli i l'explica amb anotacions breus que constitueixen una visió genèrica de la presència del carbó en les societats més antigues. Representa una descripció, a grans trets, de l'ús social del carbó, unit a la necessitat de combustible en l'àmbit quotidià, a les fonderies de ferro i al subministrament de les àrees industrials.

La introducció de nous combustibles i d'una nova tecnologia industrial, unida a la nova estructura de vies de comunicació i de mitjans de transport, va representar la davallada de l'ús del carbó i el seu desplaçament per a usos essencialment domèstics i de lleure.

Un altre eix fonamental de l'estudi és el treball pràctic al bosc, amb la seva comercialització i el

seu transport, que consisteix en l'aprofitament del medi natural com a recurs econòmic.

És un treball exhaustiu, tant en el desenvolupament de la temàtica com en el seu tractament i en les seves anotacions i consultes bibliogràfiques.

A més de l'aspecte tècnic sobre la cuita, l'autor explica el procés comercial fet amb el tracte basat en la paraula donada i en la confiança, aspectes que els nous models socials de treball han vist desplaçats. Tipus de tractes: a preu fet, a escriuix, al terç, a jornal, "pica i coure", "migfeiners", "totafeina"...

L'autor combina l'estudi de les propietats més científiques amb les observacions menudes apreses per mitjà de la pràctica.

La narració és pausada i clara. Les descripcions estan plenes de detalls. El flux del vocabulari expressa els fets, els moments i els passos que cal seguir; ho fa amb una claredat plàstica, quasi física i palpable, de tan real.

El fons d'aquesta narració traspuja la frescor de l'experiència viscuda pels carboners, que l'autor ha recollit, ha reelaborat i ha transcrit per a la seva fixació en el temps, per a la consulta i per al coneixement d'una tradició del carboneig a la zona del Montseny. No obstant això, i modificant aspectes locals —tipus d'arbres o terminologia específica de les eines— és un text escrit de manera que es pot fer extensible a diverses àrees de Catalunya on el carboneig ha estat una activitat d'explotació del medi natural absolutament indispensable durant molt anys.

L'autor documenta l'estudi àmpliament. Expressa d'una manera accessible conceptes tècnics i fonamentals de silvicultura i de processos de tala...

El carboneig va generar tota una tradició laboral artesana que consistia, entre d'altres coses, a dominar el foc i el vent, i englobava tota una tipologia d'eines, de paraules, de coneixement, de costums i d'hàbits socials que estan molt ben documentats en el llibre i que fan reviure una manera de treballar aïllada i difícil en què tampoc no es van suportar les millores laborals, tant econòmiques com de seguretat i de vida social, que els nous recursos proposaven.

Pel que fa a l'estudi botànic i ecològic, es fa una descripció morfològica interessant de les comunitats arbòries i també de la seva ubicació. El carboneig va canviar l'estructura forestal i la composició del sotabosc. L'explotació exhaustiva de la massa forestal durant la primera època de

la Revolució industrial va buidar les muntanyes de bosc i va portar canvis en la vegetació i en el sòl que afectaren l'ecologia del massís.

D'ençà de l'aturada del carboneig, ha revingut un augment de la comunitat vegetal que ha enriquit favorablement el bosc tant en la quantitat d'arbres com en la seva maduresa.

Aquest manual representa una visió àmplia del fet del carboneig. Potser inclou tants punts de vista, que resulta un llibre eclèctic vist en la seva totalitat. El llibre ressegueix l'itinerari de la llenya al carbó, aspecte central de la publicació. Com a document, representa una informació objectiva i crítica que inclou tots els procediments necessaris per a la cuita.

Destaca el treball minuciós i precís. El rigor en l'estudi es manté al llarg de tot el llibre. L'autor exposa documentació de font oral a bastament amb un llenguatge planer, segur i concret.

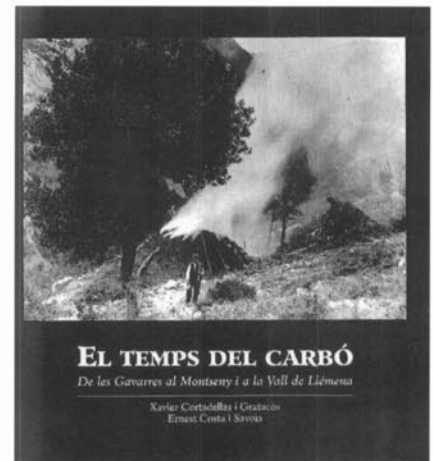
Globalment, doncs, l'autor ens aproxima a una visió real i documentada que representa un panorama exhaustiu de l'ús del carbó i de la seva progressiva substitució.

El text va acompanyat de fotografies que il·lustren el paisatge i també diversos moments del carboneig.

El glossari del final és una eina útil que facilita la consulta i que ajuda a la comprensió de la terminologia específica.

És un tractat que ens apropa a la tradició. Es pot interpretar com un

estudi objectiu i també com un llegat explícit que manifesta, amb tot, el seu desig de pervivència. Al final, l'autor apunta un carboneig per al lleure més com a motiu de trobada que per a la producció. Pot ser una activitat per a engruixir la xarxa del teixit associatiu actual i pot ser també un signe més de la seva vitalitat.

EL TEMPS DEL CARBÓ

De les Gavarres al Montseny i a la Vall de Llémna

Xavier Cortadellas i Gratacòs i Ernest Costa i Savoia

La Bisbal d'Empordà, 1995, 47 pàg.

Es tracta d'una altra publicació sobre la tradició artesana i rural del carboneig. Els autors ens condueixen a temps passats relativament llunyans i ens desobreen l'ofici de carboner.

Text i fotografia estableixen la relació entre feina i paisatge, i també entre d'altres oficis que provenen del contacte i de l'explotació del medi natural al vol-

tant de la pagesia: arrencar suro, caçar ...

El llibre segueix l'itinerari del procés d'elaboració del carbó: el bosc, la pila de llenya ...

És un llibre que versa sobre l'home i la feina, i els autors n'expliquen amb detall tot el procés. Cada capítol està exemplificat amb extenses citacions biogràfiques d'autors coneguts, com ara Prudenci Bertrana, o d'altres més desconeguts que expliquen la crònica d'una experiència personal.

També hi ha moments per a la

rondalla i per a la poesia, aspectes que arrodoneixen la idea d'una visió local molt popular del carboneig.

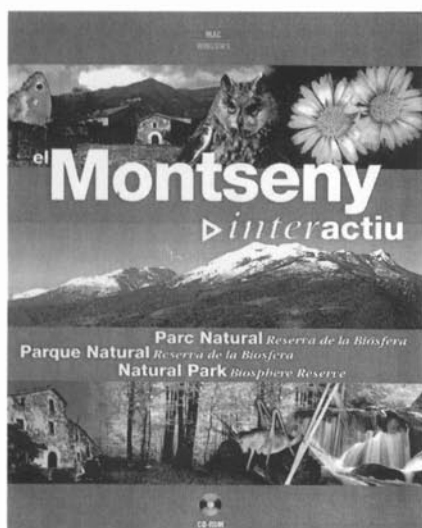
La publicació gaudeix d'una àmplia il·lustració fotogràfica de gran format que descriu la feina de la tala de la llenya i les eines. Rememora l'esforç humà i evoca la bellesa del bosc. És un treball etnològic amb un caràcter marcadament didàctic i molt clar.

Correspon a un manual de lectura accessible i de divulgació que desvetlla l'interès i la curiositat. Els autors ens apropen al temps del carbó amb rigor i amb un cert

deix de nostàlgia.

El carboneig és un treball antic que la modernitat tecnològica i els nous models de treball i de vida contemporanis han arreceirat progressivament a l'àmbit del desús i de l'oblit.

No obstant això, els autors no s'han volgut resignar a la pèrdua d'aquest coneixement; i com que encara hi ha carboners vius, han recollit el saber de l'ofici en aquest manual com una eina de lectura i de consulta perquè no es dissolgui com el fum del carbó en el temps.

Montseny interactiu, CD Rom

Jordi Bartolomé, coordinador
Ed. Proa, Enciclopèdia Catalana
Barcelona, 1996

Ressenya

Èlia Montagud i Blas

La irrupció de la informàtica en el món editorial és un fet relativament nou a casa nostra. Podem destacar les iniciatives dels primers discs compactes interactius de l'editorial Anaya i del Grupo Zeta amb títols dedicats inicialment a un públic infantil i juvenil. Més tard s'ha incorporat

a aquest món l'Enciclopèdia Catalana, que ja compta amb una bona col·lecció de diccionaris.

Ara bé, cal tenir present que els mitjans informàtics, si bé permeten una presentació nova dels continguts, no comporten, en canvi, l'aparició de nous continguts.